

ISSN 2223-3822

Maiorova, I. (2018). Bahatorivneva kontseptsia ekonomichnoi bezpeky promysloвого pidpriemstva [Bagatorium concept of economic safety of industrial enterprise]. *Sotsialno-ekonomichni problemy i derzhava* [Socio-Economic Problems and the State] (electronic journal), Vol. 18, no. 1, pp. 78-87. Available at:

<http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2018/18mimbpp.pdf>

SEPS

Journal

Socio-Economic
Problems and the State

БАГАТОРІВНЕВА КОНЦЕПЦІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

Ірина Майорова

ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет»

вул. Університетська, 7, м. Маріуполь, 87500, Україна

e-mail: byzp@ukr.net

д.е.н., професор, професор кафедри технології міжнародних перевезень і логістики

Article history:

Received: December, 2017

1st Revision: January, 2018

Accepted: February, 2018

JEL classification:

L 23

UDC:

621:656.001.25

DOI:

<https://doi.org/10.33108/sepd2018.01.078>

Анотація. В статті запропонована модель визначення рівня економічної безпеки промислового підприємства, яка залежить від рівня доходу та від виробничої діяльності. Багаторівнева концепція економічної безпеки ґрунтується на чотирьох рівнях: аналітичному; рівня оцінки; рівня прийняття управлінських рішень і рівня конкретних дій, яка дозволяє оцінити джерело збурення і прийняти заходи для усунення, або зменшення їх впливу на підприємство шляхом моніторингу оточуючого зовнішнього середовища і безпосереднього впливу на внутрішнє середовище.

Ключові слова: кризові явища; безпека; зовнішні чинники; внутрішні чинники; дохід від виробничої діяльності; управлінські дії; часовий простір; концепція економічної безпеки.

1. Постановка проблеми.

Ринкове господарсько-економічне середовище характеризується безліччю елементів невизначеності, та збільшенням ймовірності виникнення кризових явищ на підставі розширення області безпечних ризикових ситуацій. У цих умовах господарювання отримання запланованого результату є дуже сумніним в наслідок зростання безпекових і ризикових ситуацій. Навіть у найсприятливіших економічних умовах для будь-якого підприємства завжди зберігається можливість настання

Майорова І. Багаторівнева концепція економічної безпеки промислового підприємства [Електронний ресурс] / Ірина Майорова // Соціально-економічні проблеми і держава. — 2018. — Вип. 1 (18). — С. 78-87. — Режим доступу до журн.: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2018/18mimbpp.pdf>

This open access article is distributed under a Creative Commons Attribution (CC-BY) 4.0 license.

негативних явищ, що асоціюється з небезпечними і ризиковими ситуаціями. Небезпека і ризик присутні у всіх сферах діяльності, їм притаманні чисельні умови і фактори, які безпосередньо впливають на кінцевий результат прийняття рішень. У складних умовах сьогодення питання економічної безпеки промислового підприємства стають ключовими, оскільки наслідки фінансово-економічної кризи та воєнного конфлікту в Україні зумовили неймовірні умови для функціонування будь якого промислового об'єкту.

2. Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Сучасна наукова база містить багато підходів, методів, моделей щодо організації економічної безпеки промислового підприємства, визначення її рівня, розрахування коефіцієнтів. Дослідженню проблем економічної безпеки промислового підприємства в теоретичному, методологічному та практичному аспектах прикладали зусилля багато науковців як іноземного, так і національного масштабу. Теоретичні та методологічні питання реалізації різних типів та моделей економічної безпеки досліджені та викладені у наукових роботах: Н. Бутенка, С. Біра, У. Ешбі, Дж. Келлера, В. Войтко, Г. Капленка, Б. Андрушківа, Й. Ліня, К. Прайса, В. Гейця, Н. Карачиної, А. Кудінової, О. Малиш, О. Малих, А. Бакурова, В. Бондаренко, І. Коломейцева, Г. Кучерова, Н. Шибаєвої, К. Дж. Ерроу, М. Третьякова та ін.

Дослідження з управління економічною безпекою представлені у наукових роботах: І. Адизеса, М. Альберта, Р. Акоффа, Ч. Бернарда, Г. Ємерсона, Е. Етоса, Ф. Герцберга, Д. МакГрегора, М. Портера, Р. Уотермена, О. Амоши, Б. Андрушківа, М. Белопольського, А. Череп, І. Грозного, Н. Касьянової, Т. Логутової, Л. Горошкової, К. Жадько та інш.

Аналіз теорій з економічної безпеки підприємства свідчить про те, що існує достатня кількість робіт вітчизняних і зарубіжних учених в галузі теорії економічної безпеки підприємства. Усі вони наголошують, що економічна безпека підприємства – це комплексна взаємопов'язана між собою система складових, зовнішніх і внутрішніх чинників, що діють в єдиному часовому просторі. Теорія та практика досліджень з питань економічної безпеки показує, що ймовірність неотримання запланованих результатів зростає при неузгодженості господарсько-економічних стосунків і при посиленні конкуренції суб'єктів господарювання. Різноманітність теорій виникнення кризових явищ притаманна капіталістичному устрою економіки, тому більшість відомих дослідників теорії циклічного розвитку економіки приділяють увагу проблемам безпеки і ризику саме в комерційній діяльності.

3. Невирішені раніше частини загальної проблеми

Проаналізувавши наукові публікації з проблематики економічної безпеки можна зробити такі висновки: по-перше, більшість відомих дослідників приділяють увагу проблемам безпеки і ризику саме в комерційній діяльності промислового підприємства; по-друге – математичні методи оцінювання економічної безпеки застосовувати досить проблематично з таких причин: складність математичної формалізації даних, обставин їх виникнення і подальшого використання; неможливість забезпечити повну зіставність оцінок рівня економічної безпеки одного підприємства за різні періоди діяльності; по-третє – відсутність фіксованих меж і складність для практичного використання інтегральних коефіцієнтів; неможливість 100 %-во дати прогноз, до чого призведе вплив зовнішнього чинника на стан економічної безпеки, та ін. На думку автора відсутні досить прості і зрозумілі для вживання показники – вимірники рівня економічної безпеки промислового підприємства.

4. Постановка завдання.

Метою дослідження економічної безпеки промислового підприємства автор взяв: пошук ефективного і зрозумілого показника визначення рівня економічної безпеки, і відпрацювання концепції (стандартного сценарію) управління нею.

5. Виклад основного матеріалу.

В час переходу від століття до нового відліку часу постановка питання безпеки підприємства для національних вчених була такою: «Безпека підприємства – стан захищеності життєво важливих інтересів підприємства, компанії від мафіозно-тіньових структур, нечесної конкуренції, некомпетентних рішень, недосконалих законів, а також здатність протистояти цим загрозам і реалізовувати внутрішні цілі.» [1, с. 95]. Таке визначення економічної безпеки дано у економічній енциклопедії 2000 року під загальною редакцією С. А Мочерного. Але ж, час невинно рухається вперед і те, що було здобуто раніше потребує удосконалення, і навіть нового осмислення і підходу.

Тип розвитку національної промисловості у неоднозначний період можна охарактеризувати як фінансово-борговий тип підприємницької діяльності, якому притаманне наступне: заміщення виробничих активів фінансовими, власних коштів – залученими, що проявляється, насамперед, в нестачі власних оборотних коштів підприємств і доступних джерел їх формування. Багато підприємств відчувають труднощі і часто потрапляють у досить небезпечні, навіть кризові ситуації, що виникають під впливом ринкової економіки перехідного періоду і впливу процесів глобалізації світової економіки.

Остання глибока економічна криза 2007-2009 рр підштовхнула розвинуті країни світу до прийняття рішення щодо запровадження Нової промислової політики, яка має ґрунтуватися на інноваційному розвитку та системній модернізації [2, с. 63]. На відміну від промисловості розвинутих країн світу, українська промисловість так і не оговталась після світової економічної кризи, оскільки у 2014 році на території двох найбільших промислових областей нашої держави почались воєнні дії. Це змінило напрям розвитку промислового виробництва. По-перше, з'явилась потреба у продукції оборонної промисловості. По-друге, через те, що більшість вугільних шахт залишились на окупованій території, це призвело до зменшення видобутку вугілля та необхідної пошуку альтернатив для його заміни. По-третє, вітчизняні промислові підприємства втратили замовлення, які отримували з РФ, Казахстану і Білорусії, через об'єднання останніх у митний союз. По-четверте, у зв'язку із втратою традиційних ринків збуту національної промислової продукції (РФ, Білорусь, Казахстан) пошук нових ринків збуту промислової продукції не дав нових споживачів тому, що на світовому ринку господарюють американські та західноєвропейські транснаціональні корпорації.

За висновками дослідження [3, с. 19-22] численні множинні джерела економічної безпеки породжуються: «... не тільки приватною власністю на засоби виробництва, а і нерівномірним розподілом національного доходу. Недостатність споживання може стати причиною постійної рівноваги при стані неповної зайнятості, але не причиною циклічних коливань економіки». Дослідження грошово-кредитної теорії кризових явищ в економіці показало таке: «...причина економічних криз лежить не в їх помилках, а в об'єктивному механізмі ринка – протиріччі між суспільним виробництвом і приватним привласненням» [3, с. 19-22].

Іпотечна криза спровокувала кризу ліквідності в банках. Через нестачу готівки банки перестали кредитувати реальний сектор економіки і споживачів. Однією з перших постраждалих галузей стала машинобудівна. Найбільші світові виробники стали скорочувати своє виробництво та свої видатки, звідки виріс рівень безробіття.

Надвиробництво і споживчій бум, що змінився зростанням цін і різким падінням

попиту перегрів фондового ринку і зростання числа віртуальних фінансових інструментів, що не мають під собою реальної основи (деривативи); залежність світової економіки від однієї резервної валюти – долара; низькі ставки по кредитах і перегрів кредитного ринку – ось головні складові фінансової кризи сьогодення.

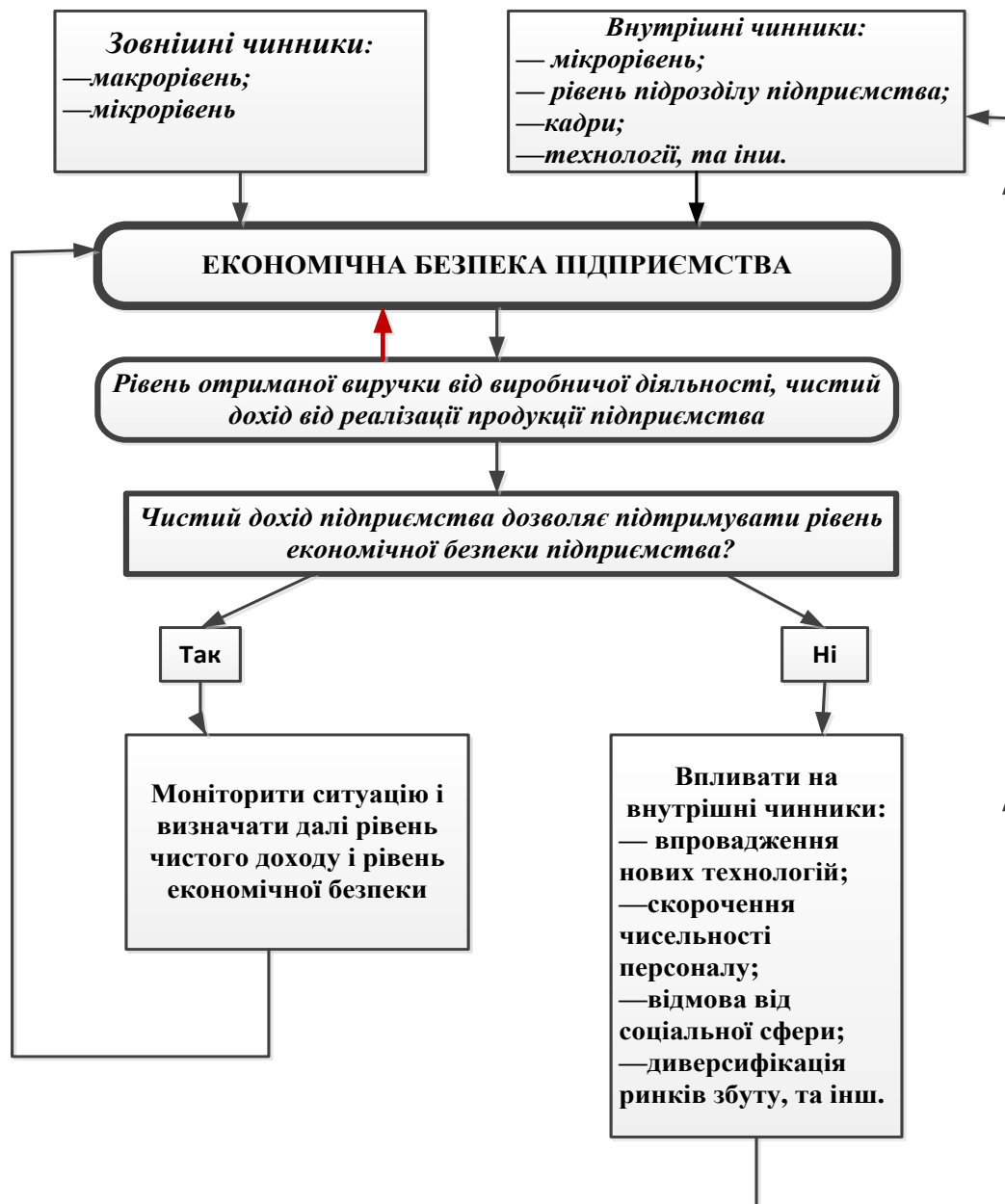
За дослідженням академіка Белопольського М. Г., що викладені у статті [4] особливості економічної кризи в Україні полягають не тільки у зовнішніх, а й у внутрішніх чинників «...і насамперед політичною нестабільністю і чварами між великими бізнесовими структурами країни.» [4, с. 16].

Кризі притаманні наступні риси:

- криза почалася без об'єктивних економічних причин і відразу із завершуючої стадії – розриву господарських зав'язків;
- криза носить системний характер, має затяжні властивості і охоплює всі галузі національного господарства;
- темпи падіння виробництва показують рівень, який не спостерігається в жодній країні світу;
- реальні доходи населення впали в 4-5 разів;
- головна риса кризи – гіперінфляція;
- демографічна криза;
- криза не викликала масового безробіття, відповідного темпам падіння обсягів виробництва: безоплатні відпуски, скорочений робочий день, недовантаження виробничих потужностей;
- сформувалась система стійкої фінансової залежності України від міжнародних кредитно-фінансових інститутів;
- криза в економіці збіглася з її реформами, грошовий обіг відірваний від господарського обігу, а стабільність валюти підтримується виключно монетарними заходами НБУ [4, с. 22-23].

Поява кризових явищ обумовлена не лише наявністю зовнішніх факторів, а і наявністю внутрішніх факторів, які є досить різноманітними. Первинним внутрішнім чинником, який можна назвати найголовнішим виступає некомпетентність менеджменту персоналу підприємства яка обумовлена таким: у частині загального менеджменту – невідповідністю сучасним вимогам загальних принципів в управлінні підприємством, відсутністю стратегічного підходу, незнання сучасних методів аналізу, планування, прийняття рішень; у частині операційного (виробничого) менеджменту – не оптимальністю виробничої програми, збитковість випуску окремих видів товарів, високий рівень постійних витрат; в частині фінансового менеджменту – неефективністю управління формуванням та використанням окремих видів активів, неефективністю формування власного та залученого позикового капіталу, високий рівень фінансового ризику тощо; у частині маркетингу – неефективністю товарної, цінової, збутової та комунікаційної політики, незадовільністю вивчення та прогнозування попиту; у частині інвестиційного менеджменту – неефективністю відбору та реалізації окремих інвестиційних проектів, незбалансованості інвестиційних потреб та можливостей, збитковості та неліквідності інвестиційного портфеля підприємства тощо.

Оскільки основним джерелом грошових надходжень будь якого підприємства є дохід від виробничої діяльності, автор пропонує у якості показника рівня економічної безпеки підприємства обрати чистий дохід (виручку) від реалізації промислової продукції (рис. 1). А одним з головних факторів, який обумовлює розмір виручки від реалізації продукції є обсяг реалізованої продукції. Зрозуміло, що збільшення обсягів реалізації продукції свідчить про відповідність продукції ринковому попиту і вимогам споживачів, і веде до зростання суми чистого доходу підприємства.

Рис. 1. Модель визначення рівня економічної безпеки промислового підприємства

Примітка: розроблено автором.

Вхідними складовим моделі (рис. 1) автор пропонує поставити зовнішні чинники: макро, мезо і мікро рівня і внутрішні чинники. До зовнішніх чинників макrorівня пропонується віднести такі: політична і фінансова ситуація в країні; економічні зв'язки, рівень технологічного укладу в країні і впровадження інновацій в технології і управлінні. Відомо, що вітчизняні підприємства – це спадок, який залишився після СРСР і 95 % з них належить до 3-го та 4-го технологічного укладів; розміщення виробничих сил; наявність в країні паливних і сировинних ресурсів. Більшість промислових підприємств є матеріало і енергоємними; концентрація виробництва; законодавча база; фінансова ситуація в країні; демографічна і освітня політика; інвестиційна політика держави. До складових мікрорівня слід віднести такі: галузева належність підприємства, ситуація в конкретній галузі і суміжних з нею; залежність базових технологій, які використовує підприємство від паливних і сировинних складових; ситуація на ринках сировини і збуту; розвиток ресурсозберігаючих технологій в галузі і можливість їх впровадження; конкурентна

позиція підприємства; система управління виробництвом; можливість появи на ринках товарів – заміників продукції підприємства.

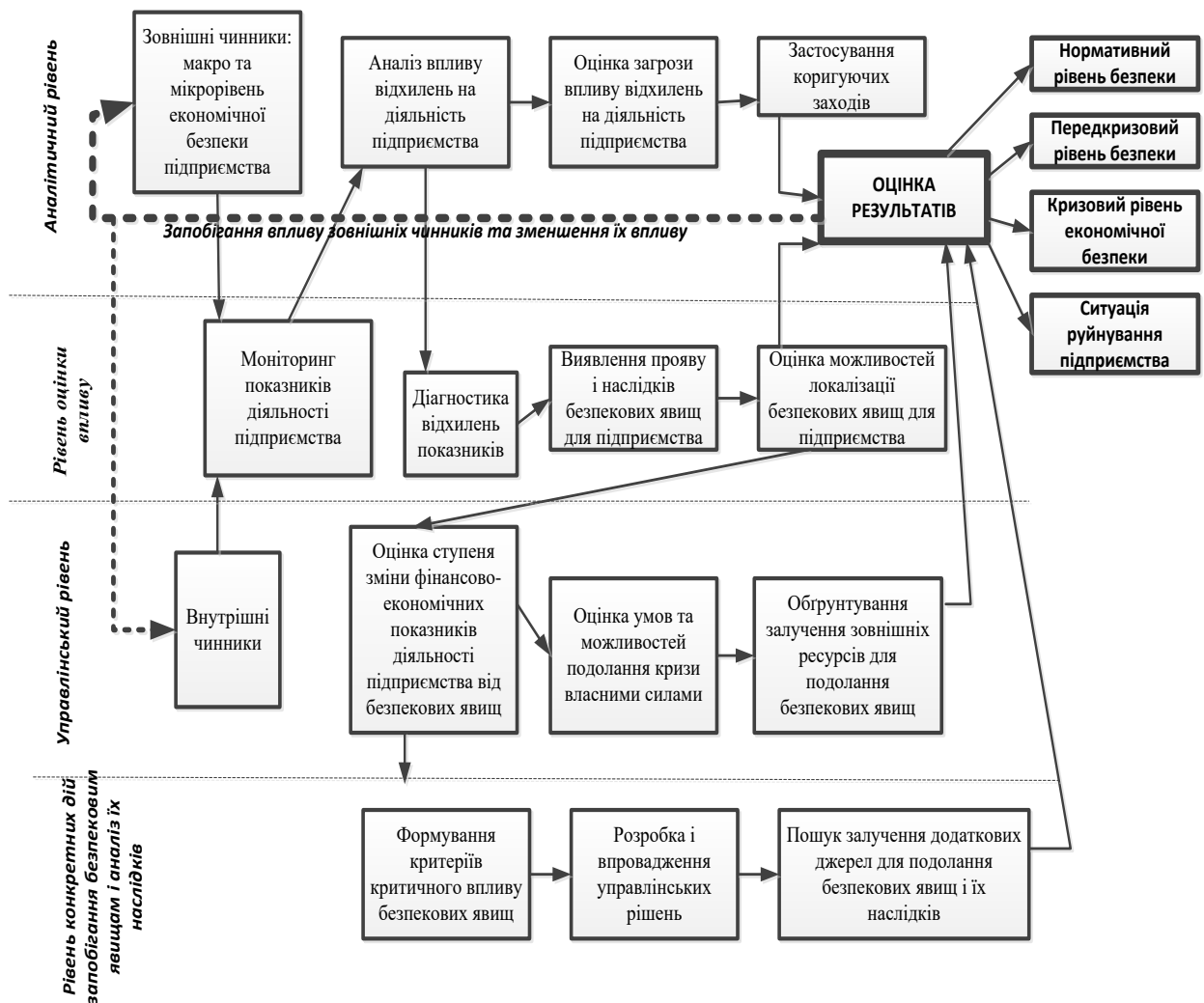
До внутрішніх факторів слід віднести такі: базові фактори виробництва; виробничо-технологічні, фінансові фактори; економічні, інвестиційні, ресурсозберігаючі і інноваційні фактори розвитку; організаційно-управлінські, маркетингові; рівень логістики на підприємстві; кадровий потенціал і можливість його розвитку, стратегічні, інвестиційні і інноваційні програми підприємства.

Рівень отриманої виручки від реалізації продукції визначає і рівень економічної безпеки підприємства і впливає на нього. Чим більше коштів отримує підприємство від виробничої діяльності, продажі інтелектуальних продуктів власного виробництва, тим більше зростає можливість підняти рівень безпеки підприємства. І рівень економічної безпеки бути залежати від стабільності розміру доходу підприємства від виробничої діяльності. У разі його зміни в будь яку сторону, зміниться і рівень економічної безпеки. На рисунку 1. показано цей зв'язок червоною стрічкою.

Далі, якщо рівень отриманої виручки задовольняє рівню економічної безпеки підприємства, то підприємство проводить моніторинг ситуації за показниками макро і мікро рівнів зовнішнього впливу і вживає заходів для пристосування до них, або запобігання їх руйнівного впливу. Якщо рівень доходу від виробничої діяльності не задовольняє рівню економічної безпеки, то підприємство впливає на власні внутрішні фактори: впроваджує нові технології у виробництво і управління; скорочує персонал; відмовляється від утримання соціальної сфери; впроваджує режим жорстокої економії паливних і сировинних ресурсів; змінює поведінку на ринках збуту продукції.

Багаторівнева концепція управління економічною безпекою промислового підприємства представлена на рисунку 2. На аналітичному рівні потрібно провести оцінку впливів зовнішніх збурень і внутрішнього стану відхилень на стан підприємства. На другому рівні концепції управління безпекою підприємства проводиться оцінка значень показників безпеки: нормальний, тобто показники перебувають у межах нормативних значень і потрібно далі моніторити ситуацію; передкризовий стан фіксують в тому випадку, коли нормативне значення хоча б одного з показників перевищує нормативне, а інші показники наближаються до певної межі бар'єрних значень. При цьому існує можливість поліпшення умов і результатів роботи шляхом прийняття запобіжних заходів і усунення, або зменшення впливу загроз; кризовий рівень свідчить про те, що перевищено значення більшості нормативних показників, в результаті чого економічна безпека підприємства може бути під загрозою; рівень критичного стану економічної безпеки підприємства свідчить про те, що перевищенні, або порушені всі нормативні значення і підприємство втрачає незалежність, такий стан загрожує існуванню підприємства. На третьому рівні концепції управління безпекою підприємства намічаються і проводяться заходи щодо усунення негативного впливу руйнування, або запобігання зменшення його впливу і наслідків на стан підприємства. Після цього проводиться оцінка результатів і прийняття конкретних рішень.

На четвертому рівні концепції управління безпекою підприємства розробляються нові показники щодо оцінки безпекового стану підприємства, пошук можливостей залучення додаткових джерел усунення кризових явищ і проводиться оцінка результатів. Потрібно наголосити, що змінити зовнішні чинники впливу підприємству майже неможливо, воно може тільки пристосуватися до них, проводити аналіз ситуації і запроваджувати заходи щодо зменшення рівня шкоди. Підприємство може впливати тільки на внутрішні чинники: зменшення собівартості продукції, скорочення персоналу, впровадження ресурсозберігаючих технологій і інновацій, відмова від застарілих технологічних циклів і виробництва, відмова від виробництва застарілої продукції, вихід з ринку та ін.

Рис. 2. Багаторівнева концепція управління економічною безпекою промислового підприємства

Примітка: розроблено автором.

Дослідження вчених світу та вітчизняних фахівців дають підстави для наступних висновків: нехтування питаннями управління ризиками і економічної безпеки при розробці основних напрямів економічної політики призведе до стримання суспільного, інноваційного розвитку та спонукає господарську, фінансово – економічну систему на стагнацію. Спираючись на існуючий доробок в означеній сфері та зважаючи на кризове становище вітчизняної промисловості, проблема економічної безпеки є пріоритетною серед стратегічних антикризових завдань подальшого відновлення промислового потенціалу країни. Для встановлення загальної траєкторії розвитку економічної безпеки промислового підприємства потребують подальшого вивчення такі питання: формування і неухильне виконання законодавчої бази; стабілізація фінансового сектору країни та зокрема, національної валюти з метою забезпечення сталого розвитку промисловості; виділення і підтримка тих галузей промисловості, які є пріоритетними і які дають найбільші надходження до бюджетної скарбниці; створення, розвиток і підтримка функціонування спеціальних економічних зон та індустріальних технопарків; відновити на Україні умови для переходу до п'ятого та шостого технологічного укладів національної промисловості; розвиток самоорганізації.

Слід сказати, що економічна безпека підприємства напряму залежить від безпеки регіону, де воно знаходиться і від безпеки держави. На державному рівні функціонує Закон України «Про основи національної безпеки України» [5] і Стратегія

національної безпеки України. Щорічно Президент країни звертається до Верховної Ради з доповіддю про стан національної безпеки.

Наукові розробки проблем економічної безпеки підприємства викладено у виступі колективу авторів на чолі з Андрушківим Б. М. «Інноваційні механізми посилення відповідальності за результати фінансово-економічної діяльності підприємства» [6] Колектив авторів запропонував впровадження трикомпонентної парадигми інституційних засад Економічної Конституції України, яку запропоновано реалізувати у чотири етапи: перші два такі – «Перший – збалансування економіки з переорієнтацією її на Європу. Необхідно створити механізм зацікавленості в ефективності реформ, в зростанні продуктивності праці, захисті вітчизняного товаровиробника, наповненні ринку власними товарами. Маємо повномірно використати для цієї справи могутній інтелектуальний потенціал України. Другий напрям полягає у консолідації всіх політичних сил і рухів, спрямуванні їх зусиль на творення». Наскрізною думкою виступу є теза, що «Вина, що наша економіка як і наука, галузі національного господарства та сфери суспільного життя, не досягнули успіхів, лежить на кожному із нас і на тих, хто формує громадянську свідомість».

6. Висновки та пропозиції.

У статті запропоновано авторське бачення багаторівневої концепції економічної безпеки промислового підприємства, яка базується на чотирьох рівнях: аналітичному, рівні оцінки наслідків, управлінському і результативному, де робляться конкретні кроки для зменшення наслідків безпековим проявам. Оскільки основним джерелом грошових надходжень будь якого підприємства є дохід від виробничої діяльності, автор пропонує у якості показника рівня економічної безпеки підприємства обрати чистий дохід (виручку) від реалізації промислової продукції.

Зважаючи на кризове становище вітчизняної промисловості, проблема економічної безпеки є пріоритетною серед стратегічних антикризових завдань подальшого відновлення промислового потенціалу країни. Саме тому подальші наукові теоретичні та практичні дослідження потрібно робити у таких напрямках: формування і неухильне виконання законодавчої бази; стабілізація фінансового сектору країни та зокрема, національної валюти з метою забезпечення сталого розвитку промисловості; виділення і підтримка тих галузей промисловості, які є пріоритетними і які дають найбільші надходження до бюджетної скарбниці; створення, розвиток і підтримка функціонування спеціальних економічних зон та індустріальних технопарків; відновити на Україні умови для переходу до п'ятого та шостого технологічного укладів національної промисловості; розвиток самоорганізації.

Author details (in Russian)

МНОГОУРОВНЕВАЯ КОНЦЕПЦИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ПРОМЫШЛЕННОГО ПРЕДПРИЯТИЯ

Ірина Майорова

ГВУЗ «Приазовский государственный технический университет»

ул. Университетская, 7, г. Мариуполь, 87500, Украина

e-mail: byzp@ukr.net

д.е.н., профессор, профессор кафедры технологии международных перевозок и логистики

Аннотация. В статье предложена модель определения уровня экономической безопасности промышленного предприятия, которая определяется уровнем дохода от производственной деятельности. Многоуровневая концепция экономической безопасности базируется на четырех уровнях: аналитическом; уровне оценок; уровне

принятия управленческих решений и уровне конкретных действий, которая позволяет, оценить источник опасности и принять меры для избегания или уменьшения их влияния на предприятие путем мониторинга окружающей внешней среды и непосредственного влияния на внутреннюю среду.

Ключевые слова: кризисные явления; опасность; внешние факторы; внутренние факторы; доход от производственной деятельности; управленческие действия; временное пространство.

Author details (in English)

BAGATORIUM CONCEPT OF ECONOMIC SAFETY OF INDUSTRIAL ENTERPRISE

Iryna Maiorova

*Pryazovskyi state technical university
University str., 7, Mariupol, 87500, Ukraine
e-mail: byzp@ukr.net*

Dr., Prof., Department of technology of international transportations and logistic

Abstract. *A model of determining the economic security level of an industrial enterprise which is based on production activity profitability has been suggested in the article. The multilevel conception of economic security is based on four levels: analytical; level of assessment; the level of acceptance of administrative decisions and the level of certain actions, which allows to assess the source of danger and to take measures to avoid or reduce their impact on the company by monitoring the external environment and direct impact on the internal environment.*

Key words: *crisis phenomena; danger; external factors; internal factors; profit from productive activity; administrative actions; temporal space, economic security conception.*

Appendix A. Supplementary material

Supplementary data associated with this article can be found, in the online version, at <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2018/18mimbpp.pdf>

Funding

The authors received no direct funding for this research.

Citation information

Maiorova, I. (2018). Bahatorivneva kontsepsiia ekonomichnoi bezpeky promyslovoho pidpriemstva [Bagatorium concept of economic safety of industrial enterprise]. *Sotsialno-ekonomichni problemy i derzhava* [Socio-Economic Problems and the State] (electronic journal), Vol. 18, no. 1, pp. 78-87. Available at: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2018/18mimbpp.pdf>

Використана література:

1. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т 1/Редкол.: С. В. Мочерний (від.ред) та ін. --- К.:Видавничий центр «Академія», 2000 -- 864с.
2. Андрющенко І. Є. Формування життєздатності промислових підприємств: монографія / І. Є. Андрющенко. – Маріуполь: ПДТУ, 2017. – 251 с.
3. Логутова Т. Г., Дресвянніков Д. О. Антикризисний механізм взаємодії промислових підприємств з фінансово-кредитною системою України: Монографія / Т. Г. Логутова., Д. О. Дресвянніков. – Маріуполь : ДВНЗ «ПДТУ», 2014. – 235 с.
4. Белопольский Н. Г. Производство, обмен, распределение и потребление в современных условиях кризиса / Н. Г. Белопольский, В. С. Волошин // Вісник економічної науки України.- 2009. – № 1(15) – С. 15-20.

5. Закон України «Про основи національної безпеки України» Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 39, ст.351. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/964-15>.
6. Андрушків Б. Інноваційні механізми посилення відповідальності за результати фінансово-економічної діяльності підприємства / Б. Андрушків, Н. Кирич, І. Стойко, О. Погайдак, Л. Мельник / Вісник економічної науки України. № 2. – 2013, електронний ресурс. Режим доступу: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/89180/1-Andrushkiv.pdf?sequence=1>.

References

1. Mochernyj, S. V. (2000) *Ekonomichna encyklopediya [Economic Encyclopedia]*. Kyiv, Vydavnychyj centr «Akademiya».
2. Andryushhenko, I. Ye. (2017) *Formuvannya zhyttyezdatnosti promyslovyx pidpryyemstv: monografiya [Formation of viability of industrial enterprises]*. Mariupol, PDTU.
3. Logutova, T. G. & Dresvyannikov, D. O. (2014) *Antykryzovyj mexanizm vzayemodiyi promyslovyx pidpryyemstv z finansovo-kredytnoyu systemoyu Ukrayiny [Anticrisis mechanism of interaction of industrial enterprises with the financial and credit system of Ukraine]*. Mariupol, DVNZ «PDTU».
4. Belopolskyj, N. G. & Voloshyn, V. S. (2009) *Proyzvodstvo, obmen, raspredelenye potrebleny'e v sovremennyh usloviyax krizisa [Production, exchange, distribution and consumption in the current crisis conditions]*. *Visnyk ekonomichnoyi nauky` Ukrayiny*. # 1(15), pp. 15-20.
5. Zakon Ukrayiny` «Pro osnovy nacionalnoyi bezpeky Ukrayiny» Vidomosti Verxovnoyi Rady Ukrayiny (VVR), 2003, # 39, st.351. Elektronnyj resurs. Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/964-15>.
6. Andryushkiv, B., Kyrych, N., Stojko, I., Pogajdak, O. & Melnyk, L. (2013) «Innovacijni mexanizmy posylennya vidpovidalnosti za rezultaty finansovo-ekonomichnoyi diyalnosti pidpryyemstva [Innovative mechanisms of increasing responsibility for the results of financial and economic activity of the enterprise]». *Visnyk ekonomichnoyi nauky Ukrayiny*, Vol. 2. Available at: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/89180/1-Andrushkiv.pdf?sequence=1>.

© 2018 Socio-Economic Problems and the State. All rights reserved.
 This open access article is distributed under a Creative Commons Attribution (CC-BY) 4.0 license.
 You are free to:
 Share — copy and redistribute the material in any medium or format
 Adapt — remix, transform, and build upon the material for any purpose, even commercially.
 The licensor cannot revoke these freedoms as long as you follow the license terms.
 Under the following terms:
 Attribution — You must give appropriate credit, provide a link to the license, and indicate if changes were made.
 You may do so in any reasonable manner, but not in any way that suggests the licensor endorses you or your use.
 No additional restrictions
 You may not apply legal terms or technological measures that legally restrict others from doing anything the license permits.

Socio-Economic Problems and the State (ISSN: 2223-3822) is published by Academy of Social Management (ASM) and Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University (TNTU), Ukraine, Europe.

Publishing with SEPS ensures:

- Immediate, universal access to your article on publication
- High visibility and discoverability via the SEPS website
- Rapid publication
- Guaranteed legacy preservation of your article
- Discounts and waivers for authors in developing regions

Submit your manuscript to a SEPS journal at <http://sepd.tntu.edu.ua>

